

RENAȘTEREA

ORGAN NAȚIONAL-BISERICESC SĂPTĂMÂNAL

Abonamentul anual: 400 Lei.

Director: Dr. I. MATEIU

Redacția și Administrația:
Cluj, Piața Cuza Vodă Nr. 3.

Bun de imprimat

DOCTRINA CREȘTINĂ ȘI RĂZBOIUL

Nașterea Mântuitorului este binevestită lumii prin cântarea îngerească: „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu, pe Pământ pace și între oameni bunăînvoire.“ Prin aceasta Cerul anunță Pământului începutul unei ere nouă, o eră de împăcare a omului cu Dumnezeu, de echilibru sufletească în viața individuală, de armonie în societatea omenească, de raporturi de bună înțelegere între națiuni.

Promisiunea dată, în momentul venirii Fiului lui Dumnezeu pe Pământ, este însăși sinteza misiunii Lui mântuitoare și fericitoare între oameni, este supremul postulat pe care trebuie să-l realizeze omenirea în timp, în străduințele ei de a urma lui Hristos. Din contribuția celor doi factori: Dumnezeu și om în totalitatea lui, Pământul urmează să devină raiul fericirii omenești, lăcaș al armoniei și păcii universale.

Și totuși de aproape 2000 de ani, omul căutând neînterupt fericirea și pacea, dornic de a le obține, indiferent prețul, n'a putut dobândi acest ideal. Dacă ici colo individual printr'o severă luptă cu sine însuși, cu pornirile rele din sufletul său, cu ademenirile și ispitele externe, a reușit să întroneze pacea în suflet, să reglementeze raporturile față de semenii pe principiul păcii și buneii înțelegeri, chiar cu prețul suferințelor, în ansamblul societății omenești acest ideal n'a fost ajuns. Realitatea istorică învederează acest adevăr. Lumea creștină aproape neînterupt a fost sfâșiată de războaie.

Unde este cauza? De ce nu se poate elimina războiul din lume și în ce condiții ar putea fi proscris? Sufere cumva doctrina Mântuitorului de vre-o lacună în această privință, sau însuși Mântuitorul prin activitatea sa n'a promovat îndeajuns acest ideal, lăsând posibilitatea dubiului? Este pacea universală un postulat irealizabil pentru

străduințele omenești, sau chiar contrar progresului uman?

Iată tot atâtea întrebări pe cari creștinește judecând trebuie să ni le punem în fața noului războiu, care împrăstie atâtea suferință în lume.

Temeinic cercetând Scripturile, și chiar toată tradiția creștină, în povestirea cărora trăește și activează Mântuitorul, ne convingem, că totul este pus în serviciul păcii, pacea ca triumf al binelui, dreptății și iubirii, împotriva răului, nedreptății și urei.

Hristos nu zdrobește pe dușmani cu puterea dumnezeiască. Li înfruntă cu înțelepciunea cuvântului și practica pilduitoare. E amenințat cu moartea în atâtea rânduri, el care de nimic rău nu se făcuse vinovat, care din belșug risipea în jurul lumina și dragostea, dar nu învoacă blestemul cerului împotriva celor ce-l prigonesc. Cuvintele lui pe cruce: „Doamne iartă-le lor că nu știu ce fac“, depășește tot ceea ce mintea omenească poate cugeta. Infruntă răul, îl desarmează cu arma iubirii.

Acelaș rămâne și în învățătura sa. Celui supărat pe frațele său, nu-i permite să-și ducă jertfa la templu înainte de a se împăca. Pe cel căruia i se cere haina, îl sfătuiește să-și dea și cămașa, numai să nu ajungă la pricină. Pe Petru care vrea să se opună prinderii Lui, îl sfătuiește să bage sabia în teacă, că tot cel ce scoate sabia, de sabie va muri, etc. Culminează în porunca: „iubiți pe dușmanii voștri, faceți bine celor ce vă urăsc pe voi.“

Dacă mărturisește totuși: „n'am venit în lume să aduc pace, ci sabie“, nu se contrazice pe sine nici învățătura lui, ci arată că pacea creștină, pacea reală și ineperturbabilă, pacea desăvârșită și fericitoare este prețul înfrângerii răului. Câtă vreme aceste două entități, răul și binele, diavolul și Dumnezeu stau față în față în

om, sau în lume nu poate fi pace. Triumful răului într'un moment dat fiind ceva nefiresc, ceva potrivnic țintei omenești, inevitabil atrage reacțiunea deci din nou conflict; numai triumful binelui pe toată linia aduce pacea. În lumea timpului răul, prin orbirea omenească domina, omul e chemat la luptă pentru restabilirea ordinii inițiale în lume. Dar nu o luptă distrugătoare, arma distrugerii, este arma răului; ci o luptă spirituală, de primenire, de renaștere sufletească, pornind dela om la om. În această luptă omul are alături pe Dumnezeu, care-l întărește și-i dă puteri nebănuite de rezistență. Nu este totuși acesta războiul material, distrugător de vieți omenești, ci războiul spiritual de cucerire al creștinătății, și dacă totuși uneori degenerază, vina o poartă răul, care atacă cu armele distrugerii. Factorul divin deci se achită integral în realizarea armoniei universale.

Pe de altă parte pacea creștină nu este nici potrivnică progresului, nici irealizabilă pentru puterile omenești. Este greșită părerea, că contrastele stimulează puterile omenești spre progres, iar liniștea, pacea, le anihilează. Contrastul este un stimulent de activitate pe teren ideologic, dar până la un punct anumit. Lupta de idei degenerază. Invingerea nu este asigurată celei mai bune, ci celei mai iscusit propovăduite, celei mai ușor de pătruns în mediul în care se desfășoară. Numai în puține cazuri prezintă un progres. E lipsită de cooperarea tuturor.

Pacea, armonia dimpotrivă chiamă la muncă pe toți. Contribuția fiecăruia este o piatră din construcția clădirii umanității, care se ridică spre Dumnezeu.

Războaiele izvorite din contraste, sunt tot atâtea epoci de decadentă, de desorientare și suferință în lume.

Pacea durabilă este o epocă

„Dacă se poate, pe cât stă în puterea voastră, trăiți în bună pace cu toți oamenii.“

Romani 12, 18.

de înflorire pe toate terenele vieții. Ea singură asigură progresul uman.

Pacea este și un postulat omenește realizabil. Dacă prin înfrângerea poftelor, înscăunarea rațiunii luminate de adevărurile divine la conducerea vieții atâtea milioane de creștini au putut restabili armonia în sufletul lor, au putut trăi în dragoste și frățietate cu semenii lor, fără ca cineva să-i acuze că sunt lași, că duc o viață nedemnă de ei, de ce prin generalizarea acestor străduințe, cel puțin în lumea creștină nu s'ar putea stabili armonia?

Deci orice nou războiu ne vorbește numai despre incapacitatea omenirii de a se ridica cu sufletul și cu viața până la înălțimea idealului creștin. Realitatea zilelor noastre nu mai puțin dovedește, că în organismul bisericii lui Hristos dăinuiesc încă centre infecțioase ale ideologiei păgâne. Acestea au aprins schinteia războiului dintre frați. Porunca zilei este intensificarea acțiunii creștine. Împlinirea ei fără preget, ne dă nădejdea, că dezastrul va putea fi oprit la timp prin trezirea conștiinței creștine, care conștiință singură poate asigura un conținut profund și durabil al ideii de pace.

G. L. MUNTEANU

Expozițiile Astei

Duminecă 10 l. c. — când urma să se țină adunarea generală a Astei ce a fost contra-mandată — s'a făcut inaugurarea celor două expoziții, una privitoare la trecutul „Astei“, iar cealaltă cuprinzând lucrări de ale artiștilor ardeleni. Un public număros din Cluj a ascultat în sala de conferințe a Bibliotecii universitare cuvântările d-lui Iuliu Moldovan, președintele Astei, d. Nic. Zigre, ministrul Cultelor și Artelor și lămuririle d-lui Ion Breazu despre expoziție. Asistența, în frunte cu P. S. Episcop Nicolae Colan, a vizitat apoi expoziția, care cuprinde acte, documente și tipărituri din cele mai interesante.

După o oră publicul a trecut în sala mare a Colegiului academic pentru inaugurarea expoziției de pictură și sculptură a artiștilor ardeleni. Aici au vorbit dd. I. Marin Sadoveanu, subsecretar al Artelor, Ion Chinezu și Iuliu Hațieganu. În sala

mică a Colegiului public a admirat lucrările expozanților, ce merită să fie văzute de orice, spre a cunoaște adevărate talente în plină dezvoltare. S'a sugerat ideea unei expoziții permanente în capitala Ardealului cu operele artiștilor ardeleni.

ROMÂNII MOHAMEDANI

Români mohamedani? Da. O îmbinare nefericită de cuvinte, care sunt în stare să exprime realitatea dureroasă în care vitregia soartei nemiloase a aruncat o fărâmă de sânge românesc.

Acești Români nenorociți, care din cauza împrejurărilor grele prin care au trecut și-au pierdut credința lor strămoșească, și mai pe urmă chiar naționalitatea, sunt Români Megleniți sau Meglenoromâni, cum îi numesc învățații cu un termen savant, și locuiesc în orașelul Nânta.

Se impun câteva date asupra Meglenoromânilor.

Meglenoromâni fac parte din masa întinsă a românismului balcanic, ca și Aromânii (Macedo-românii) și Istro-românii. Ei locuiesc în ținutul roditor al Meglenului sau pe terestrele Caragiova, șes în cea mai mare parte, situat la Nord de golful Salonic în partea vestică a Vardarului, la poalele unui șir de munți.

Meglenoromânii sau „Vlașii“, cum se numesc ei, sunt singurii Români care și-au pierdut numele mândru de *Romanus*, pentru care bătrânii noștri cronicari se simțeau înfiorați de mărire și cu penița muiată în focul sacru al dragostei de neam, aruncau săgeți biruitoare asupra celor care îndrăzneau să conteste originea noastră romană.

Un orașel: Nânta, și șapte comune românești: Huma, Oșani, Liumnița, Cupa, Târnareca, Lugunța și Birlav, și trei comune românești bulgarizate astăzi: Barovița, Coinsco și Sirminina, formează așezările Megleniților. Dintre acestea o singură co-

mună e situată în Jugoslavia, anume Huma, iar restul se află pe teritoriu grecesc.

Numărul lor înainte de războiul mondial, de când datează ultimele cercetări făcute la fața locului, este aproximativ cam de 13 mii. Statisticile sunt foarte greu de făcut și de aceea numărul lor variază dela autori la autori.

Megleniții sunt oameni harnici. Ocupațiunea lor de căpetenie e agricultura. Nici nu ar putea fi alta în pozițiunea geografică în care se găsesc ei. Câmpia mănoasă a Caragiovei, produce din belșug cereale pentru hrană. Cu toate acestea mai fiecare comună are specialitatea ei. Nânteni înainte vreme erau cunoscuți ca buni olari, alții erau cultivatori renumiți de viermi de mătăsă — bubili, cum le zic ei — iar alții se ocupau și se ocupă și astăzi cu albinăritul.

Conștiința națională a acestor Români, motor al agitațiilor launtrice pentru făurirea unui țel de unitate spirituală, a fost inexistentă multă vreme. Abia la începutul secolului prezent, când Aromânii erau entuziasmați la culme de sentimentul național și luptau pentru drepturi, s'au găsit și printre Români din Meglenia câțiva, foarte puțini, care să-i trezească la o conștiință națională. Dar era prea târziu, căci elementul de naționalizării individuale, ajutat de căsătoriile mixte cu Bulgarii din vecinătate, precum și bilingvismul au contribuit în mare măsură la micșorarea numărului lor și la pierderea în masele populațiilor conlocuitoare.

Astăzi după războiul mondial numărul lor este mai redus. O parte din ei au murit în războiu, chiar pe acolo fiind frontul de luptă, o altă parte a luat drumul refugiului, ne mai întorcându-se niciodată la locuințele lor — guvernul Greciei având grijă ca repede să colonizeze acolo populație grecească, iar o altă parte în timpul din urmă, prin sprijinul dat de către frații lor din Nordul Dunării, au fost colonizați în Dobrogea împreună cu mulți Aromâni.

*

Megleniții trecuți la mahomedanism locuiesc în orașelul Nânta, comună românească cu mulți Pomaci (o populație bulgărească) și un număr considerabil de Țigani. Nânta e centrul cel mai însemnat al acestor Români. Numărul locuitorilor din această localitate nu e mai mare de cinci mii.

În legătură cu trecerea lor la islamism nu se știe nimic sigur. Cea dintâi mențiune, făcută în trecut, despre acești Români, care datează din 1859¹⁾, nu vorbește nimic despre aceasta. Abia mai târziu în anul 1867 apare prima lucrare a unui învățat străin, J. G. von Hahn, care, amintind de Megleniți, insistă puțin și asupra mahomedanizării lor.²⁾

J. G. von Hahn făcând o călătorie în Peninsula Balcanică, a dat de acești „Vlași“ curioși ca limbă și înfățișare. În privința datei și a împrejurărilor când și datorită cărora ei și-au părăsit legea creștină și au îmbrățișat islamismul, el nu ne vorbește nimic precis. Stabilește doar atât, că trecerea lor nu a putut să fie mai veche decât cu 300—350 ani în urmă, căci de atunci încoace Turcii au ocupat ținutul Meglenului, adăugând apoi că trecerea lor s'a petrecut cam cu 150 ani înainte (afirmația e făcută în 1867).

În liniile ei generale această afirmație coincide cu constatările la care

¹⁾ Nikolaides, Les Turcs et la Turquie contemporaine, 1859.

²⁾ J. G. von Hahn: Reise durch die Gebiete des Drin und Wardar, Wien, 1867.

a ajuns și d-l prof. Th. Capidan, pe altă cale. D-sa făcând cercetări și studii lingvistice la fața locului, bazat pe tradiția orală, a putut răspunde în oarecare măsură întrebării când și cum au trecut Nânteni la mahomedanism. Cade de acord cu von Hahn în privința datei și aduce contribuții nouă, interesante și nu mai puțin importante, chiar dacă nu conțin adevărul în esența lui, pentru lămurirea problemei.

Trecerea Nântenilor la mahomedanism este rezultatul unei lungi acțiuni asupritoare din partea Turcilor. Organizarea lor socială ne dă puțința să pătrundem în bezna trecutului și să bănuim adevărul. La început toate comunele erau libere și și mențineau această libertate cu propriile lor forțe împotriva cetelor jefuitoare ale Turcilor. Fiecare comună avea căpitanul ei și garda care o păzea. Dela un timp, nemai putând răzbi, își mențineau libertatea în schimbul unei sume anuale de bani. Devenind traiul din ce în ce mai greu, Nânteni nu mai voia să plătească tribut; ba mai mult se arătau aspri cu cei care erau însărcinați să strângă banii, săvârșind chiar omoruri. Turcii stabiliți în Nânta încetul pe încetul, vre-o treizeci de familii, ajutați de cei din împrejurimi, au găsit prilejul de răzbunare sosit. Omorurile și tot felul de acte de cruzime, săvârșite de Turci, au început.

Episcopul din Nânta, bănuind că scopul Turcilor era ca să facă pe Nânteni să îmbrățișeze islamismul, în prima zi din săptămâna mare a Paștelui s'a consfățuit cu căpitanul orașului și cu apărătorii lui, hotărând ca să se lupte până la unul, în cazul când Turcii din Nânta, ajutați de cei din Caragiova, îi vor sili să treacă de partea lor. Nu trecură decât numai câteva zile după aceasta și în Dumineca următoare, în prima zi de Paști, pe când poporul se aduna în cele patru biserici, orașul a fost înconjurat de Pomaci, reușind o parte din ei să pătrundă înăuntru, spre a se uni cu Turcii Nânteni.

FOILETON

Contribuția Bisericii noastre la opera școlară din ținutul Bistriței.

III. Biserica ca factor de consolidare în opera școlară a tractului Bistrița (1848—1868).

a) Istoria școlii triviale din Prundul-Bârgăului și luptele purtate de Biserica noastră pentru menținerea ei.

În vremea mișcărilor revoluționare din 1848—49, școala trivială din Prundul-Bârgăului a avut de suferit mult și învățământul a stagnat în mare măsură.¹⁾ După potolirea și cristalizarea evenimentelor, își reia activitatea tot sub vechea conducere a graniței. Abia după ce la anul 1851 Regimentul grăniceresc năsăudean a fost desființat, Guvernul a decis mai târziu ca toate școlile din comunele ortodoxe foste grănicerești, să treacă sub directă îngrijire și conducere a Bisericii noastre, având aceasta face către Stat, care-și rezervă dreptul de supraveghere. Acest fapt important are loc la

¹⁾ „Istoria școlilor năsăudene“, de V. Șotropa și Dr. N. Drăgan, p. 73.

22 Martie 1858, când Ministerul Instrucțiunii în baza ordinului Nr. 3193 dispune ca „școlile erariale și neerariale, precum și cea trivială“ din fosta graniță a Bârgăului, cu 1 Noemvrie 1858 sunt încredințate Bisericii noastre. Până la această dată școala trivială — cum și cele comunale — erau sub direcția Regimentului și a Vicarului din Năsăud, în care timp Biserica noastră n'a putut să se amestece în conducerea ei. Singurul obiect ce-i era încredințat, a fost religia care era predată de parohul locului în calitate de catihet. Abia de acum înainte protopopul poate dispune în legătură cu mersul instrucțiunii, manualele de școală și alte dispoziții ce privesc bunul mers al școlii.

Între primii pași pentru organizarea școlii după modelul celorlalte școlii triviale grănicerești, este demersul protopopului Teodor Buzdug, care în 28 Noemvrie 1862 roagă pe episcopul A. Șaguna să intervină la locurile competente ca numărul învățătorilor să se ridice la doi, întrucât frecventarea școlii de un mare număr de școlari face ca mersul instrucțiunii să sufere. Actualul învățator Simeon Rus, om vrednic de toată recunoștința unei munci bogate — zice protopopul — trebuie ajutat și cu un spor la leafa mică de 120 fl., care spor

să fie plătit din „fondul proventelor“. Chestiunea însă a rămas în suspensă, deși Șaguna n'a stat nici un moment în nepăsare și abia în 1869,70 s'a numit un al doilea învățator.

Până am putut obține și susținerea învățătorului al doilea, s'a purtat o luptă adevărată din partea protopopului și mai ales alui Șaguna.

Ca răspuns la demersul protopopului din 22 Noemvrie 1862, Șaguna îndrumă pe acesta prin actul Nr. 364/1863 să ceară achitarea salariului învățătorului al doilea din „fondul proventelor“ ce se află în Năsăud, bazându-se pe contribuțiile mari ce le face parohia noastră Coșna. Protopopul a ascultat sfatul acesta, cerând acoperirea salariului dela Năsăud, dar fără rezultat. Faptul acesta l-a determinat să facă în 17 Mai 1866 un lung memoriu în care expune pe larg împrejurările între cari s'au creat fondurile grănicerești și menirea lor. Cele trei fonduri în chestiune sunt următoarele:

I. „Fondul școlilor comunale“, în care aveau să între arenzile de crășmărit din cursul lunilor Octomvrie, Noemvrie și Decemvrie a fiecărui an. Bazele lui s'au pus la anul 1837 și Consiliul aulic de război prin rescriptul din 28 Mai 1838 B 2087, întărit și de Prefectura militară a țării, a decretat

După aceasta, au înconjurat biserica cea mare, în care se afla și episcopul, amenințând pe acei ce se găseau în interiorul bisericii, că li vor măcelări pe toți, dacă nu vor primi legea mahomedană. În împrejurările acelea, Românii, în frunte cu episcopul lor, au fost nevoiți să se supună, trecând de partea Turcilor.¹⁾

Acești Români după mahomedanizarea lor au devenit aprigi luptători pentru convertirea și a celorlalți Români din Meglen la islamism, care tocmai din această cauză, au avut multe neazuri de îndurat. Se crede că și episcopul, mai târziu, căindu-se de fapta sa, a voit să părăsească mahomedanismul, dar a fost omorât chiar de către Năntenii turciți. Odată cu îmbrățișarea credinței mahomedane ei au fost pierduți definitiv pentru Români, turcindu-se din lipsa totală a conștiinței naționale.

Astăzi ei nu se mai deosebesc de Turci, nici în port, nici în vorbă și chiar nici în înfățișare. Mulți dintre ei, aproape toți, s'au refugiat în timpul marelui războiu în Asia Mică, împrăștiindu-se pentru totdeauna.

T. SIMEON

† ANA MAGIERU

În ziua de 5 l. c. a încetat din viață, la vârsta de 70 ani, văduva preoteasă Ana Magieru, mama P. S. Episcop Andrei al Aradului. Defuncta, soție a regretatului protopop Traian Magieru al Butenilor, a trăit în văduvie peste 30 ani, îngrijindu-se de educația aleasă a copiilor săi. La sicriul ei, P. S. Episcop Andrei a rostit aceste cuvinte mișcătoare:

Iubită mamă,

Fiii și fiucele tale stăm copleșiți de durere în fața groapei tale. Ceașul despărțirii noastre a sosit.

Cum să-ți mulțumim pentru tot ce ne-ai făcut, fiindu-ne tu în cei 30 ani din urmă și tată?

Putea-vom noi răsplăti îndeajuns prin rugăciunile și milosteniile făcute

¹⁾ Th. Capidan: Meglenoromâni. Istoria și graiul lor, București, 1925.

pentru sufletul tău, marea bunătate și purtarea de grijă ce ai avut-o față de noi?

O, cât suntem de slabi și nepuțințioși când e vorba de recunoștință.

Pleacă însă mângăiată dintre noi. În fața groapei tale îți făgăduim că vom păstra legătura dragostei dintreolaltă, așa cum tu ne-ai învățat. Chipul tău de peste vreme va străluci această legătură a dragostei.

Vom vesti până la moarte că am avut o mamă bună și credincioasă. Pilda ta rămâne cea mai bună școală pentru viața noastră.

Iată, grădina noastră, iubită și îngrijită de tine, ți-a trimis și ea flori de toamnă timpurie ca să te acopere.

Cartea de rugăciuni, cu chipul

Maicii Domnului, pe care-l sărutai atât de des, precum și icoana Mântuitorului și crucea de lemn ce străjuiau la căpătâiul tău, stau acum pe pieptul tău, ca să te însoțească, alături de lacrimile noastre.

Preteasă văduvă, cu viața zbu-ciumată, care n'ai avut parte de po-doabele și bucuriile acestei lumi înșelătoare, ci doar de privațiunile ei; luptătoare credincioasă către ținta cerească, iată-te ajunsă, ca și călătorul, la liman.

Tu, care n'ai cunoscut odihna în viață, ai aflat acum odihna cea adevărată.

Acum crucea ți se ia de pe umeri.

Odihnește în pace!

Ușoră să-ți fie țărâna!

INFORMAȚIUNI

Neutralitatea României. În ziua de 6 Septembrie c. a avut loc la Palatul regal din București o ședință extraordinară a Consilierilor regali, prezidată de M. S. Regele Carol II-lea. După expunerile făcute de d-l președinte al Consiliului și cel al Afacerilor străine atât asupra politicii externe a Guvernului, cât și cu privire la măsurile militare ce s'au luat pentru apărarea fruntariilor — Consiliul în unanimitate a hotărât observarea strictă a regulilor neutralității stabilite prin convențiile internaționale față de beligeranții din actualul conflict.

Chestiunea Statului catolic. Cititorii nostri cunosc această problemă complicată din lucrările masive de câteva mii de pagini ale dlui Onisifor Ghibu. Pentru a se ajunge la o soluțiune dreaptă, care să satisfacă ambele părți, Ministerul minorităților a instituit o comisiune mixtă, compusă din specialiști ro-

mâni și unguri, cari să prezinte propuneri concrete. Sperăm că se va ajunge la rezolvirea norocoasă a unui diferend vechiu, cu respectarea intereselor de Stat și naționale. Va fi încă o dovadă a bunăvoinței noastre față de minoritatea ungară.

Inscrierile pentru examenele particulare. Inscrierile elevilor pregătiți în particular pentru cursul secundar și comercial se fac între 1-31 Octombrie. Ministerul educației va publica la sfârșitul lunii Septembrie tabloul școlilor unde urmează să se facă inscrierile în toată țara.

Situația pe cele două fronturi. În Polonia, luptele se dau cu o înverșunare extraordinară. Înaintarea fulgerătoare a Germanilor din cele dintâi 10 zile a fost încetinită de eforturile polone, cari rezistă eroic pe râurile Vistula și San. Avangardele germane cari intraseră în Varșovia, au fost silit să se retragă în grabă în ziua de 10 l. c. O mare bătălie s'a angajat aici, al cărei sfârșit nu se cunoaște încă, dar care nu înseamnă că ea va fi hotărâtoare pentru soarta Poloniei. Gu-

vernul polon s'a mutat în orașul Lublin, iar de aici în Lemberg. Firește, Germania dispune de forțe covârșitoare, și chiar dacă pe frontul de est va triumfa, războiul o să continue ani de zile pe frontul de vest cu Franța și Anglia, căci aceste două țări au declarat solemn că ele își respectă angajamentele luate față de Polonia.

Anglia a asigurat libertatea mărilor, trupele ei se găesc pe frontul din Franța, iar aviația face continue raiduri în Germania. Succesele franco-angleze pe linia Siegfried se accentuează zi de zi. Germanii au fost siliți să aducă în grabă câteva divizii din Polonia spre a face față atacurilor inamice.

Ungurii din Slovacia. Se anunță, că locuitorii unguri din Slovacia se refugiază în masă spre Ungaria, din cauza perzecuțiilor la cari ar fi expuși de către Slovaci. Faptul s'ar datorii curajului inspirat de prezența armatelor germane pe teritoriul Slovaciei, aflată sub protectoratul militar al Reichului.

Mesagiul fostului Kaiser. Ziarele au publicat o scurtă scrisoare adresată de fostul împărat Wilhelm II-lea cancelarului Hitler, de cuprinsul următor: „Vă gâsiți în fața unui dezastru care ar putea fi mult mai mare decât acela din 1918.“

Efectivele armatei franceze. Este de sigur interesant să se dea cât mai multe date despre forța armată a principalelor puteri beligerante. Astfel aflăm, că Franța va atinge în curând cifra de 6 milioane oameni pregătiți de războiu. Polonia 3 milioane, Anglia 5 milioane, iar Germania 9 milioane.

Mobilizarea femeilor. Anglia a început înlocuirea bărbaților marinari din porturi cu femei anume pregătite pentru acest scop. Ele s'au angajat ca voluntare și numărul lor trece peste câteva mii. Bărbații astfel eliberați, vor trece în liniile de luptă. Germania a mobilizat și ea zeci de

— la dorința grănicerilor fondatori — ca din acest fond, respective din interesele lui să se susțină școalele comunale și să se plătească leafa învățătorilor. Fondul nu era comun, ci fiecare comună conform clasei din care făcea parte, avea să-și întregască capitalul. Administrarea lui se afla în mâinile comunelor, însă sub îngrijirea Comisiunii fondurilor din Năsăud, până la 1851, când trece în seama Consistorului arhiepiscopesc din Sibiu — partea cuvenită.

II. „Fondul de montură“, numit mai târziu fondul de stipendii, fondat în anul 1830 din despăgubirile date grănicerilor de către Stat, pentru hainele proprii cu cari au servit țara; apoi din banii lemnului de foc ce duceau grănicerii ofițerilor lor; din suma repartizată pe grăniceri în parte; din arenzile munților comuni „Crăciunul“ și „Dosul Stănișoarei“ și din alte eventuale isvoare. Fondul e un bun comun menit a ajuta cu stipendii pe ceice urmează școale și meserii.

III. „Fondul proventelor“ întemeiat în valea Someșului la 1765, iar în Bârgău la 1783. Isvoarele acestui fond erau venitele după dreptul de regalii, taxe de păduri, pedepse cu bani, plutărit, etc. Din acest fond s'au acoperit în timpul mili-

tarizării toate spesele economice ale Regimentului, susținându-se și școala normală și de fete din Năsăud, precum și toate școalele triviale. Cu desființarea graniței Statul a luat la sine întreg fondul, acoperind și pe mai departe cheltuelile de întreținere a școalelor până la 1861, când someșenilor le-a restituit partea lor de regalii, impunându-le ca din aceste venituri să-și întrețină școlile.¹⁾

În urmare propune ca Șaguna să intervină pentru reorganizarea școalei triviale pe baza rezoluției Înaltei Cancelarii aulice d. d. 4 Mai 1864 Nr. 829, adică înființarea încă a unui post de învățător. Să se mijlocească apoi achitarea salariului lui din venitele regalilor locuitorilor din Valea-Bârgăului, administrate de Stat, și împărțirea unui ajutor pentru întreținerea localului, cumpărarea mobilierului, cărților și remunerații învățătorilor așa cum s'a obicinuit până în 1851. Drept rezultat a acestor demersuri a fost, că Grigore Tămaș e ales în 1869/70 ca al doilea învățător.

Dar chestiunea școalei triviale din Prundul-Bârgăului nu s'a isprăvit cu acest fapt, ea fiind în strânsă legătură și cu averile grănicerești pentru a căror recăștigare foștii grăniceri au pactat ca

împreună să lupte, indiferent de confesiune, iar după eluptare să se despărțească frățeste. Intrucât acest crâmpel de forțare a tuturor mijloacelor legale pentru câștigarea bunurilor forte comune și ajungerea lor în administrarea parohiilor noastre a fost o dorință comună; voi descrie mersul în lumina documentelor ce posedăm.

Este știut, că la 1862 someșenii și-au primit dreptul de regalii și din aceste au creat „fondul școlastic central“, de unde aveau a susține toate școalele lor; pe când comunelor din Bârgău și celor 7 din Valea Șieului și a Murășului, li s'au reținut de Stat pe motivul că au fost iobagi înainte de militarizare. Someșenilor — deși erau în posesiunea regalilor — totuși li-se cerea înaintarea unui „instrument fundațional“ în care să se specifice felul de organizare și întreținere a școlilor. Spre scopul acesta cele 44 comune militare în adunarea din 1865 au redactat numitul „instrument“, în speranța că și celelalte comune își vor primi dreptul.

(Va urma)

Pr. T. CIURUȘ

¹⁾ Mns. nr. 36—1866, din Arhiva protop. Bistrița.

mii de fete între 17—19 ani pentru muncă obștească de apărare națională.

Batalioane de ingineri la atac. Franța atacă linia Siegfried pe un front de 50 km. nu cu soldați simpli, ci cu adevărate batalioane de ingineri. Aceasta pentru că o bună porțiune din fața puternicelor fortificații germane este plină de curse și mine, ce trebuiau să facă explozie sub pașii soldaților francezi. Era nevoie astfel de specialiști iscusiți, cari să înlăture cu grijă toate aceste obstacole savante. De aceea terenul nu poate fi cucerit decât pas cu pas.

BIBLIOGRAFIE

Pr. Econom T. Drăgulescu: „Despre sfânta tradiție”. Tiogr. Gh. Cerechez, Huși. 121 pag. form. mic. Lei 20

Autorul — protoiereu misionar al Eparhiei Hușilor — apără doctrina creștină asupra tradiției și combateră răstăcirile sectare în legătură cu tradiția. Volumașul, într-o expunere clară și documentată, ne arată primejdia sectară, frumuseța și folosul statorniciei în credință, temeiurile biblice ale tradiției, continuitatea ei, vechimea, criteriile și mărturia sf. Părinți. Ia apoi rând pe rând toate argumentele sectarilor împotriva tradiției și citatele biblice, ce le aduc în sprijinul argumentării lor; le analizează, le combate tot cu citate biblice și evidențiază răstălmăcirile sectarilor de tot felul. Expunerea dovedește o perfectă cunoaștere a sf. Scripturi, a doctrinei ortodoxe și răstăcirilor sectare. Ținând seamă de aceste calități ale autorului, nădăjdum că nu se va opri la acest volum, ci va continua, combătând pe sectari în răstăcirile lor despre Biserică, taine, etc. Volumul e menit să fie armă puternică a preoților în lupta pentru apărarea dreptei credințe și mântuirea turmei cuvântătoare. Il recomandăm, deci, cu toată căldura.

De vânzare la Librăria eparhială.
I. G.

Au apărut următoarele compoziții muzicale de *Timotei Popovici*:

1. *Cântările liturgiei*, pentru voci mixte, ediție nouă primestă și îmbogățită. Un exemplar legat frumos Lei 200.

2. *Cântările liturgiei*, pentru 3 voci egale, ediția V a. Un exemplar legat frumos Lei 100. De vânzare la Librăria Eparhială, Cluj.

Biblioteca Bunului Creștin. E un adevăr incontestabil că broșurile de conținut religios, sunt cele mai răspândite cărți românești. Epistolia, Visul, etc., se găsesc aproape în fiecare casă țărănească. Editura Steinberg a tipărit zeci de milioane de broșuri religioase, răspândite în toată țara. Broșurile religioase au efect mai binefăcător, când sunt scrise și răspândite de oamenii bisericii. Din fericire mulți slujitori ai altarelor se îndeletnicesc cu scrisul bisericesc și cu difuzarea cât mai multor cărți religioase în masele largi ale poporului.

Recent, înregistrăm o încercare de acest fel la Abrud. Preotul Alexandru Gavra, profesor de religie, a întemeiat o bibliotecă „Bunului creștin” în care va publica broșuri de popularizare a cunoștințelor religioase. Până acum, Păr. Gavra a tipărit două lucrări utile, bine cugătate și redade într-o formă ușoară, inteligibilă pentru orice cititor. Cele

doă broșuri recent apărute, au fost bine primite de cler și popor. Dorim ca în viitor să se îmbogățească cât mai mul, Biblioteca Bunului Creștin.
Diacon I. N.

Consiliul eparhial ort. rom. Cluj.

Nr. 3966/1939

Comunicat.

Având în vedere că unii preoți în caz când concurează la parohii vacante nu țin seamă de dispozițiile noului regulament, comunicate în „Renașterea” Nr. 1 și 5 din 1938 și de hotărârea adunării noastre eparhiale Nr. 4456, publicată în „Renașterea” Nr. 30—31 din 1939, aducem din nou la cunoștință celor interesați că cererile de concurs se înaintează Consiliului eparhial, care decide asupra candidărilor comunicându-le ulterior oficiului protopesc respectiv.

Cluj, la 6 Septembrie 1939.

Consiliul eparhial.

Publicație de licitație.

Academia teologică ort. română Cluj publică licitație cu oferte închise și sigilate pentru aprovizionarea Internatului teologic, în anul școlar 1939—40 cu *carne și pâine*.

Licitația se va ține în ziua de 15 Septembrie a. c., ora 10 a. m., în palatul Academiei din Piața Cuza Vodă Nr. 3.

Rector, Administrator,
Dr. G. L. Munteanu. Ion Bodea.

Nr. 360/1939.

(31) 2—3

CONCURS

Pentru întregirea parohiei de cl. III *Bucium-Sat*, protopopiatul Abrud, se publică concurs cu termen de 30 zile, socotit dela prima publicare în „Renașterea”.

Beneficiile împreunate cu acest post sunt:

1. Salar dela Stat conform calificăției sale.
2. Venitele stolare obișnuite.
3. Folosirea unui fanaț de trei jugăre.

Candidații la acest post își vor înainta cererile instruite cu documentele necesare în termenul legal, Consiliului eparhial.

Vor prezenta act dela P. S. Sa Episcopul nostru, că pot fi luați în candidație și cu prealabila noastră încunoștințare, se vor putea prezenta în parohie pentru a cânta, predica și a face cunoștință cu poporul.

Oficiul protopesc ort. român al Abrudului, în înțelegere cu consiliul parohial.

Abrud, la 28 August 1939.

Petru Popovici, protopop.

POSTA REDACȚIEI

C. Păr. A. C. în S. — Vă spunem lămurit părerea noastră asupra revistei „Vieța Creștină” a preotului unit Vasile Chindriș din Cluj: ea înoată în apele turburi ale trifismului, constituie deci o primejdie religioasă și mai ales națională. Se inspiră din literatura lui I. Trifa și e scrisă de epavele redacționale ale foii lui. Astfel ajunge să profeseze convingeri, că „deosebiriile confessionale nu contează la mântuire...” (An. V. Nr. 37, 10 Sept. 1939.)

Preoțimea noastră va ști care să fie atitudinea ei față de această revistă.

Tipografia Eparhiei ortodoxe române, Cluj.

Nr. 2946—1939.

Donațiunile făcute pe seama bisericilor din eparhia noastră în cursul anului 1938.

Cu sume mai însemnate au contribuit:

10. Protopopiatul Luduș:	
Pentru parohia:	Lei
Chetani: Mai mulți enoriași, dif. obiecte și numerar	2.370
Chinchiș: Mai mulți enoriași	8.770
Cucerdea: Prefectura jud. Târnava-Mică	5.000
” Mai mulți enoriași	1.360
Grindeni: Văd. preot E. Stănescu	6.000
” Mai mulți enoriași	1.500
Iernut: Prefectura județului Târnava-Mică	10.000
” Mai mulți enoriași	4.739
” Primăria comunei Iernut	3.000
Luduș: Primăria comunală	4.200
” Mai mulți enoriași	3.340
Petrilaca: Mai mulți enoriași	7.777
Sălcud: Ministerul Cultelor	5.000
” Mai mulți enoriași, dif. obiecte și numerar	2.200
Săniacob: Vas, Raț, E. Huneade și Pr. I. Macaveiu,	27.000
Săniacob: Mai mulți enoriași, diferite obiecte	7.048
Filia Pogăceaua: Lt. D. Beu, Cluj, un clopot	10.000
Șilea: Câmpian Andronic	4.100
” Mai mulți enoriași, diferite obiecte	2.910
Valea-Largă: Ministerul Cultelor	5.000
” Mai mulți enoriași	3.323
Danii mai mici pentru 3 parohii	1.163
Total:	125.800

11. Protopopiatul Lupșa:	
Baia-de-Arieș: Mai mulți enoriași	2.800
Brăzești: Pamfil Rancea și mai mulți enoriași, prapori	2.510
Lătoreni: Ministerul Cultelor	5.000
” Mai mulți enoriași	1.280
Mogoș-Mămăligani: Prefectura jud. Alba și dif.	11.000
Mogoș-Miclești: Ministerul Cultelor	10.000
” Mai mulți enoriași	5.000
Muncel: Mai mulți enoriași	8.907
Ocoliș: Mai mulți enoriași	1.605
Ponor: Mai mulți enoriași	1.275
Poșaga-de-jos: Preoteasa Lucreția Rușdea, ornate	4.000
Sălcuia-de-jos: Mai mulți enoriași, cărți rituale și numerar	2.250
Sălcuia-de-sus: Mai mulți enoriași, numerar și ornate	8.300
Valea-Geogelului: Mai mulți enoriași	1.550
Valea-Lupșei: Mai mulți enoriași, numerar și ornate	7.818
Danii mai mici pentru 4 parohii	1.571
Total:	74.866

12. Protopopiatul Reghin:	
Deda-Bistra: Mai mulți enoriași	8.000
Filea: Bândilă Andrei, ornate	5.200
” Comuna politică	4.200
” Composesoratul	3.000
” Mai mulți enoriași, 2 stihare	2.860
” Firma „Foresta”, material lemnos	2.000
Gurghiu: Ministerul de Domenii	56.407
” Dr. Negulescu, un lot de casă	6.000
” Fam. Ing. Zeicu, Cluj, dif. obiecte	15.038
” ” Insp. Broșteanu, Brașov, dif. obiecte	15.800
” Ing. T. Cucer, loc de casă și numerar	7.000
” Gliga Pintilie, Ibănești-Pădure	6.200
” D-na Letiția notar Covaci, diferite obiecte	2.900
” D-na Ing. Fedeleș Ierbuș, covoare	2.850
” D-na Valeria Cotta, fețe de mese	2.362
” Ing. Chirvășuța N.	2.000
Hodac: Mai mulți enoriași pentru capela din Toaca	4.200
Ibănești-Pădure: Dr. E. Nicoară, casă cult. și clopote	75.750
” Prefectura județului Mureș	10.000
” Dan Vârvara	5.000
” Pr. C. Cotușiu	2.000
Idicel-sat: Pr. Sălăgean, epitropii și consilierii par.	4.000
Lunca-Bradului: Mai mulți enoriași, odoare	7.500
Lunca-Bradului: Firma „Bangra”	5.000
” Paraschiva Croitor, fețe de masă	2.400
” Gheorghe Spiridon, o cruce	2.020
” Firma „Foresta”	2.000
Răstolița: Fam. Pr. Teodor Moldovan, prapori și icoane	16.000
Râpa-de-jos: Mai mulți enoriași	4.150
” Fabrica „Lomaș”, scânduri	2.400
Reghin: Primăria comunală	15.000
” D-na Dr. Ceușianu, față de masă	5.000
” I. Popescu, primar, becuri	2.000
Toplița: I. P. S. Patriarh Miron, la pictura bisericii	300.000
” Banca Națională	47.500
” Ministerul Cultelor	10.000
” Luncan Todor, un loc.	10.000
” Miron Moldovan	2.500
” Stolul școalei Nr. 1	3.846
” Mai mulți enoriași	3.450
Vătava: Comuna politică	40.000
” Prefectura jud. Mureș	30.000
” Ministerul Cultelor	10.000
Total:	763.533

(Va urma)